

Oponentní posudek doktorské disertační práce

oponent: Ing. Václav Křivohlávek, CSc.

Téma disertační práce: **VYUŽITÍ DANÍ PŘI RESUSCITACI SOCIÁLNÍHO STÁTU**

Autor práce: Ing. Jan Öhm

Ing. Jan Öhm vypracoval svou doktorskou disertační práci na téma „Využití daní při resuscitaci sociálního státu“ na Ekonomické fakultě Technické univerzity v Liberci ve studijním programu P 6202 – Hospodářská politika a správa, ve studijním oboru Pojišťovnictví. Předkládaný oponentní posudek je oponentem vypracovaný v souladu s e Studijním řádem doktorského studia na EF TUL a obsahuje základní vyjádření a stanoviska oponenta k práci jako celku i k jednotlivým jejím částem.

Z obsahu doktorské disertační práce je zřejmé, že si autor předsevzal zpracovat téma s hlavním cílem: **„navrhnout reformu ekonomických nástrojů zabezpečujících proti sociálním rizikům – zejména změnu jejich struktury v podmínkách České republiky se zaměřením dílčích analýz především do důchodového systému“**. Tohoto hlavního cíle chtěl autor dosáhnout ve dvou na sobě závislých krocích se stanovenými dílčími cíli takto:

1. Zhodnocení ekonomické efektivity sociálního pojištění a daní z hlediska možností krytí sociálních rizik a dopadů těchto nástrojů na ekonomickou výkonnost země.
2. Zhodnocení možností využití nástrojů alternativních modelů welfare států s ohledem na hledání inspirace v zahraničních systémech.
3. Nalezení odpovídajících prostředků k eliminaci negativních efektů vyplývajících z interakce flexibilizace práce a rodiny a nástrojů pojišťujících proti sociálním rizikům.
4. Návrh změn konstrukce pojistných nástrojů na základě fundamentální analýzy jejich účinnosti.

Verifikace dílčích hypotéz uváděných přímo v textu práce v souvislosti s uvedenými cíli předpokládá autor dosáhnout převážně pomocí matematicko-statistických metod, analyticko-syntetických a logicko-systematických metod.

Disertační práce neobsahuje přílohovou část a má celkem 122 stran. Je věcně členěná do pěti kapitol. Jedná se o aktuální dílo, které ve všech částech propojuje teorii s aktuálními skutečnostmi. Je účelně doplněna v textu tabulkami a grafy převzatými i vlastními výpočty. Z hlediska formálního a stylistického je práce

zpracována srozumitelně a přehledně. Je z ní zřejmá dosavadní publikační zkušenost autora, kterou tímto oceňuji.

Náročná problematika je zpracována především z teoretického hlediska. Sociální stát, který podle autora zažívá v posledních dekadách stále hlubší krizi je nosným pojmem celé práce o kterém diskutují teoretici nejenom v České republice, ale i ve světě, je analyzován v širším kontextu společenských věd. Autor usnadnil čtenáři svou představu hned v první kapitole, která obsahuje teoretická východiska a základní pojmy, se kterými dále pracuje. Sociální stát definuje z pohledu konzervativního modelu (Otto von Bismarck), z pohledu modelu liberálního (William Beveridge) a modelu sociálně demokratického, kdy jsou zaopatřeni všichni občané nezávisle na svém výdělku. Textově úspornou formou provádí čtenáře problematikou sociálních rizik, sociálního státu i vybranými koncepty tzv. „třetích cest“.

Druhá kapitola obsahuje přehled teoretických metod, jejichž základem je podle autora logicko-systematická a analyticko-syntetická metoda. Metodu jednoduché regresní analýzy využívá pro ověření hypotéz s tím, že případný statisticky významný vztah lze modelovat regresní funkcí. Je dobře, že sám autor si je vědom určitých omezených možností jednotlivých metod, jak uvádí na str. 42 práce. Dává tím prostor k dalšímu hlubšímu posouzení problematiky, které se však již vymyká možnostem zpracované disertační práce.

Třetí kapitola je z hlediska zaměření práce nejdůležitější. Analyzuje faktory, ovlivňující financování sociálního státu, obsahuje trendy ve zdaňování. V této části práce si autor všimá i problematiky vztahu sociálního pojištění a trhu práce a problematiky nezaměstnanosti.

Nejdůležitějším fenoménem provázejícím poslední dekady vývoje sociálního státu a instrumentů, které využívá, je tzv. krize pojišťovacího paradigmatu uvádí autor hned v první větě čtvrté kapitoly práce. Analyzuje základní dva principy zabezpečení proti riziku, a to princip solidarity a princip ekvivalence v komerčním pojištění uplatňovaný pro každého jednotlivce a v pojištění sociálním, kde je princip ekvivalence uplatňován „pro celek“, což může být deformováno politickými zájmy. V této části se autor nejen zabývá ekonomickými souvislostmi, ale také souvislostmi sociálními, podle mého názoru i do určité míry souvislostmi filozofickými, vycházející z historického pohledu na solidaritu v průběhu vývoje pojišťovnictví. Na druhé straně je však tato část doplněna některými konkrétními propočty a působí velmi vyváženým dojmem.

Návrh vlastního řešení v poslední páté kapitole práce vychází z provedené analýzy a jejího vyhodnocení, autor se zaměřil prvoplánově na důchodový systém, a to na systém třípířový. Návrh tak jak je verbálně předkládán svědčí o hlubokých znalostech autora a o jeho schopnosti uplatnit svou odbornou erudici v konkrétním prostředí – v možnosti transformace důchodového systému České republiky. V této části práce postrádám alespoň některá makroekonomická data, která by dokumentovala dopady předloženého návrhu (zvýšená daňová kvóta?).

Doporučuji, aby v rámci obhajoby disertační práce autor:

- a) Vysvětlil, jestli současnou strukturu důchodového systému České republiky nelze také považovat za jakousi „třetí cestu“ ve smyslu charakteristiky tohoto pojmu v první části práce.
- b) Vyjádřil podrobněji svůj názor na jak uvádí na straně 112 „těžko řešitelný problém“, máme-li se pokoušet o návrat k „pojistnému kmeni“ nebo dále pokračovat v současných tendencích hlavního proudu, zaběhnutého paradigmatu, které také není schopno přinést výsledky. Máme tedy nebo nemáme obecně resuscitovat sociální stát (název disertační práce)?
- c) S ohledem na tzv. „ekonomickou výhodnost dětí“ podrobněji vysvětlil uváděný negativní efekt na křivku mezního užítku z narozených či vychovávaných dětí v domácnostech.

Disertační práci jako celek hodnotím pozitivně, z textu je zřejmá nejen vysoká odbornost autora, ale také schopnost teoretické poznatky a výpočty vyhodnocovat a komentovat v širším kontextu společenských věd, vytvářet z provedených analýz závěry, které jsou vstupem k dalším analytickým pracím a současně jsou vstupními parametry pro nové pohledy na problematiku a pro nová řešení. Zcela jednoznačně hodnotím práci jako práci významnou pro rozvoj oboru, pro rozvoj mezioborových souvislostí komerčního a sociálního pojištění.

Autor svou prací prokázal schopnost samostatného tvůrčího myšlení dotaženého do nového vlastního řešení důchodového systému. Na dosažených v práci prezentovaných výsledcích bude možné samozřejmě dále podrobněji vědecky pracovat a to považuji za další přínos práce.

Posuzuji-li splnění hlavního cíle práce, kterým bylo: *„navrhnout reformu ekonomických nástrojů zabezpečujících proti sociálním rizikům – zejména změnu jejich struktury v podmínkách České republiky se zaměřením dílčích analýz především do důchodového systému“* pak konstatuji, že cíl práce považuji za splněný.

Předloženou disertační práci doporučuji k obhajobě.

Václav Krivohlávek

Ing. Václav Krivohlávek, CSc.

Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., Praha

Zástupce vedoucího Katedry financí

Oponentní posudek disertační práce

Student: Ing. Jan Öhm

Název práce: Využití daní při resuscitaci sociálního státu

Školitelka: prof. Ing. Eva Ducháčková, CSc.

Oponent: prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc.

1. Stanovení cíle a míry jeho splnění

O potřebnosti zabývat se zvoleným tématem není pochyb. A to tím spíše, že zejména v posledních letech jsme svědky velmi diferencované diskuse, týkající se problematiky sociálního státu. Z tohoto pohledu patří jistě předkládaná disertační práce k těm, které nepochybně k této diskusi přispívají.

Úspěch každého bádání, natož v oblasti ekonomické, se odvíjí od přesné a jasné formulace cílů a nastolení k bádání motivujících pracovních hypotéz. Hlavním cílem disertační práce bylo navrhnout reformu ekonomických nástrojů ke krytí sociálních rizik. Dále autor uvádí na str. 14 a 15 další čtyři dílčí cíle. Dospěl jsem k názoru, že takto vymezené cíle byly naplněny.

2. Vhodnost použitých metod, metodologie

Autor vychází z klasických metod (analýza primárních a sekundárních zdrojů, mezinárodní komparace, ekonomické analýzy a syntézy, indukce a dedukce, matematicko-statistické metody aj.), které jsou pro tuto práci plně adekvátní.

Lze konstatovat, že autor vědecké metody dovede aplikovat. Nejen v předkládaném pojetí práce, ale zejména jejím obsahem se projevuje schopnost analyzovat jevy ve

vzájemných souvislostech. Důsledné prvotní rozlišení mezi teorií a praxí, mezi prostředky a cíli a následně syntéza teorie a praxe, se projevuje v celé práci. Hodnotitel se domnívá, že autor svojí disertační prací prokázal schopnost ekonomického myšlení a spojení teorie s praktickou hospodářskou politikou.

3. Zhodnocení poznatkové základny

Je patrné, že autor vyhledal a systematicky zpracoval větší množství relevantních podkladů a podařilo se mu sestavit srozumitelný, přesvědčivý materiál s logickou stavbou. Projevil přitom cit pro výběr kvalitních podkladů preferujících odborné pohledy. V seznamu použité literatury najdeme celkem 58 pramenů, práce má 18 obrázků a 18 tabulek (údaje v tabulce č. 16 mohly být aktuálnější).

4. Vědecký přínos a originalita práce

Za velmi přínosné považuji zejména poukázání na to, že problematiku daní a sociálního pojištění nelze řešit izolovaně, ale ve vzájemných souvislostech a zejména ve vztahu k očekávanému vývoji sociálního státu. Podstata problému totiž není v technice řešení, ale především v politicky nejasném sociálním cíli, k jehož dosažení mají důchodové a daňové reformy směřovat. Zajímavá je rovněž úvaha o promítnutí vlivu dětí do podpory státu v rámci fondových schémat.

5. Aplikační přínosy pro praxi

Práce je využitelná při dalších pracích na důchodové a daňové reformě.

6. Otázky pro autora při obhajobě práce

Ve vědecké rozpravě při obhajobě by se autor mohl vyjádřit k následujícím otázkám:

1. Měla by být v ČR zavedena daň z finančních transakcí?
2. Je možno dlouhodobě pokrývat deficit důchodového účtu daňovými výnosy?
3. Světová banka dnes již jasně nedoporučuje přeměnu podstatné části veřejných penzí na povinné soukromé penze, ale doporučuje i zvažovat přechod na systém NDC (tzv. nefinančně příspěvkově definovaný systém), doplněný významnými sociálními penzemi a také dobrovolnými soukromými penzemi. Jaký má autor názor na možnost uplatnění systému NDC v ČR?

7. Vyjádření k publikacím autora

Autor uvádí v seznamu své publikační činnosti celkem 8 titulů. Postrádám však publikace v renomovaných recenzovaných, popř. impaktovaných časopisech.

8. Doporučení

Doktorand v souladu s cíli disertace vypracoval ucelený pohled na danou problematiku. Disertační práce tak splňuje potřebná kritéria. Bylo by vhodné, aby výsledky disertační práce byly publikovány v odborném tisku či jinou vhodnou formou zpřístupněny odborné veřejnosti.

9. Závěr

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou zkušební komisí pro obhajobu disertačních prací.

prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc.

Vysoká škola ekonomická v Praze

V Praze, 30. 4. 2014